

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมต้องมีสิ่งที่เชื่อมโยงความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อแสดงออกถึงวิถีชีวิต และค่านิยมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นนั้น คือ วัฒนธรรม ไม่มีสังคมใดในโลกที่จะปฏิเสธได้ เพราะหากสังคมไร้ซึ่งวัฒนธรรม สังคมนั้น ๆ ก็มีสภาพอยู่อย่างไร้ความเจริญ เพราะวัฒนธรรม คือเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อชีวิตความเจริญในวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนกลายเป็นมรดกทางสังคมซึ่งมีการสั่งสม ปรับปรุงและถ่ายทอด ดังที่สถาพร ศรีสังข์ (2554, หน้า 3) กล่าวว่า “วัฒนธรรม คือแนวทางในการแสดงออกของวิถีชีวิต ทั้งปวงที่บุคคลของกลุ่มชน คิดขึ้น หรือกระทำขึ้นเป็นต้นแบบหรือเสริมต่อขึ้นแล้วคนส่วนใหญ่ของกลุ่มชนยอมรับสืบทอดจนกระทั่งสิ่งนั้นส่งผลต่อนิสัยของการคิด การเชื่อถือและการกระทำของคนหมู่มากแห่งกลุ่มชนนั้น ๆ” ด้วยมนุษย์มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละกลุ่มกระจายอยู่ทั่วโลกและต่างก็มีการสร้างวัฒนธรรมเฉพาะของตนขึ้นเมื่ออาศัยอยู่ในประเทศใดก็นำเอาวัฒนธรรมของตนติดเข้ามาส่งผลให้ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อมมีวัฒนธรรมที่หลากหลายตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนที่ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยก็ได้สร้างสรรค์และเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเข้าไปในประเทศใกล้เคียงหรือมีการรับวัฒนธรรมของชาติอื่นเข้ามาจนมีวัฒนธรรมลักษณะเดียวกับทางกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่ติดต่อกันเกิดระคนปนกันจนกลายเป็นหลอมล้ำและมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อกัน (พระยาอนุমানราชชน, 2496, หน้า 3-4) ด้วยเหตุนี้ศิลปวัฒนธรรมในประเทศทุกแขนงได้รับการปรุงแต่งให้ตั้งามควรคู่กับสังคมจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาติบ่งบอกถึงความเป็นอารยประเทศ โดยเฉพาะการเล่นพื้นบ้านที่มีความสนุกสนานรื่นเริงสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของชาวบ้านในแต่ละชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยซึ่งการคิดสร้างสรรค์การเล่นต่าง ๆ ขึ้นมาย่อมสอดคล้องกับวิถีชีวิต ค่านิยม และสถานะของคนในสังคมจึงกลายเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มขึ้นมา

การเล่นพื้นบ้านจัดเป็นวัฒนธรรมการแสดงที่ทำให้ทราบถึงค่านิยม วิถีชีวิต และความรุ่งเรืองด้านความบันเทิงของสังคมได้เป็นอย่างดี ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยก็ย่อมมีความแตกต่าง แต่จะมีส่วนคล้ายกับวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศที่มีดินแดนติดกัน เห็นได้ชัดจากกลุ่มมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะมีวัฒนธรรมการแสดงลักษณะเช่นเดียวกับมลายูในมาเลเซีย ถึงแม้ศูนย์กลางของรัฐมีความพยายามจะทำให้ทุกชาติพันธุ์ที่อยู่รวมกันในประเทศไทยเป็นคนไทยโดยไม่สนว่าคนแต่ละกลุ่มมี

ความเชื่อ ขนบประเพณี ศาสนาหรือแม้แต่ภาษาที่สื่อสารแตกต่างกันไป มีการออกกฎระเบียบให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ปฏิบัติแบบเดียวกัน แม้กระทั่งการแสดงหรือการละเล่นก็พยายามให้ดูและขึ้นชอบตามแบบฉบับของคนไทยภาคกลาง เช่น ให้อูโชน ละคร ซึ่งเป็นการแสดงที่มีความประณีต วิจิตรมากกว่าสนุกสนานโปกฮาอย่างที่ชาวบ้านทั่วไปให้ความนิยม จึงทำให้กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่อต้านขัดขืนไม่ปฏิบัติตามพร้อมกับมีการผลิตซ้ำและผลิตใหม่เฉพาะกลุ่มของตนออกมาอย่างต่อเนื่องและมีการปรับแต่งโดยการเลียนแบบวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นเข้ามา ดังที่ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2544, หน้า 153-172) กล่าวสรุปได้ว่า การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถสร้างขึ้นใหม่อย่างสิ้นเชิง และการเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นเข้ามาทำให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic identity) ไม่ได้มีหนึ่งเดียวหากเป็นการผสมความหลากหลาย เมื่ออัตลักษณ์ไม่หยุดนิ่งปัญหาที่ตามมาคือ การสืบทอดของคนรุ่นหลังที่บริบทของสังคมเปลี่ยนไป อัตลักษณ์เก่ามีพลังน้อยลง การสร้างอัตลักษณ์ใหม่อาจเป็นเรื่องจำเป็นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ปกครองประเทศพยายามสร้างวัฒนธรรมชั้นกลางที่ทันสมัยขึ้นให้ต่างจากวัฒนธรรมชั้นสูงแต่ก็ไม่ได้ทิ้งความเป็นไทยอย่างสิ้นเชิงมีการสร้างกระทรวงวัฒนธรรมและรัฐนิยมต่าง ๆ ขึ้นมา มีการเอาโขน ละคร ดนตรี เพลงไทยเดิมมาผลิตซ้ำ แต่เปลี่ยนสถานที่ออกมาให้คนชั้นกลางสามารถเข้าถึง แต่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถือเป็นคนตามชายขอบก็ไม่ได้ยอมรับทั้งยังต่อต้านขัดขืนการสร้างอัตลักษณ์ไทยของรัฐพร้อมทั้งมีการผลิตซ้ำและผลิตใหม่จนถึงปัจจุบันสอดคล้องกับสภาพ ศรีสัจจัง (2554, หน้า 9) กล่าวสรุปได้ว่า วัฒนธรรมต้นแบบแต่ละอย่างอาจแพร่กระจายข้ามสังคมได้ถ้ามีความสัมพันธ์กันและเป็นที่พึงพอใจของกลุ่มชนนั้น ๆ ด้วย วัฒนธรรมไม่สามารถผูกขาดและยึดเยียดให้แกกันได้ เช่น มีการคิดทำร่างมาตรฐานขึ้นมาเพื่อเป็นวัฒนธรรมแห่งชาติแต่ไม่สามารถบรรลุเป้าประสงค์ได้เพราะคนไทยส่วนใหญ่รับได้เพียงรำไท่น หรือรำวงเท่านั้น เพราะร่างมาตรฐานเป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากชนชั้นปกครอง แต่เป็นการแสดงที่ห่างไกลจากอุปนิสัยของชาวบ้าน

จากเหตุผลข้างต้นเห็นได้ชัดว่าวัฒนธรรมแต่ละสังคมนิยมมีความแตกต่างกันตามความเชื่อ ความนิยม วิถีชีวิตของคนในสังคม อาจมีการนำวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นเข้ามาปรับปรุงบ้างเพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนมีการเลียนแบบและนำมาปรับแต่งกับวัฒนธรรมของตนได้เสมอ ดังนั้นหากเห็นว่ากลุ่มใดมีวัฒนธรรมสวยงามมากและต้องการยึดเยียดหรือบังคับให้คนในสังคมรับและปฏิบัติตามจัดได้ว่าเป็นสิ่งที่ยากมากเพราะวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความพึงพอใจและยอมรับด้วยจิตใจที่กระทำแล้วมีความสุขเท่านั้น แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งมีวิวัฒนาการตลอดเวลา หากพิจารณาตามหลักของการศึกษาตามยุควัฒนธรรมประชาธิปไตยที่มีผู้นำประเทศมีนโยบายและเล็งเห็นความสำคัญของการประเด้นอื่น ๆ มากกว่าความสำคัญของการแสดงที่ส่งผลกระทบต่อให้การแสดงในยุคนั้น ชบเซา หากผู้นำท่านใดเล็งเห็นความสำคัญของการแสดงก็ส่งผลให้การแสดงได้เฟื่องฟู (สามารถ จันท์สุรีย์, 2537, หน้า 22-25)

วัฒนธรรมมลายูในประเทศไทย คือ วัฒนธรรมของกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีภาษา ความเชื่อ การดำเนินวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชาวไทยพุทธ ต่อมาเปลี่ยนสถานะเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดน ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษของตนเองอาศัยอยู่ก่อน นั่นคือ กลุ่มคนในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นเขต พื้นที่ที่ครอบคลุมใน 4 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและบางส่วนของจังหวัดสงขลา โดยในอดีตได้แบ่งศูนย์อำนาจที่สำคัญ 2 แห่งนับเป็นเมืองท่าสำคัญในบริเวณตอนกลางของคาบสมุทรมลายู โดยแบ่งได้เป็นปัตตานีทางฝั่งตะวันออกและไทรบุรีทางฝั่งตะวันตก ซึ่งจังหวัดสตูลเป็นส่วนหนึ่งใน ขณะนั้น (ยงยุทธ ชูแว่น, 2550, หน้า 36-37) สำหรับรัฐปัตตานีถือเป็นรัฐใหญ่ที่ครอบครองพื้นที่ซึ่ง ปัจจุบันเป็นจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของสงขลา (อาหมัด ฟัตฮี ดัล ฟาดานี, 2543, หน้า 45) ในอดีตบริเวณหัวเมืองมลายูทั้งทางปัตตานีและไทรบุรี เคยเป็นหัวเมืองประเทศราชของไทย ต่อมาไทยได้จัดการปกครองแบ่งแยกหัวเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง และหัวเมืองไทรบุรีเป็น 4 หัวเมือง ต่อมาเมื่อกำหนดขอบเขตประเทศแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑลโดยหัวเมืองทั้ง 7 ของ ปัตตานีกลายเป็นมณฑลปัตตานี ส่วนไทรบุรีตกเป็นของอังกฤษยกเว้นเมืองสตูลจึงกลายเป็นส่วนหนึ่ง ของมณฑลภูเก็ต ต่อมามีการแบ่งการปกครองเป็นจังหวัด มณฑลปัตตานีแบ่งจังหวัดเป็น จังหวัด ปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ส่วนสตูลแยกออกจากมณฑลภูเก็ต ต่อมาถูกโอนมาอยู่ ภายใต้การปกครองของมณฑลนครศรีธรรมราช จนเป็นจังหวัดสตูล ดังเช่น ในปัจจุบัน (ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, 2515, บทนำ) นอกจากนี้ สงบ ส่งเมือง และชาญณรงค์ เทียงธรรม (2542, หน้า 7615) กล่าวว่า สรุปรว่า เมื่อมณฑลไทรบุรีถูกมอบให้แก่อังกฤษ ยกเว้นเมืองสตูลที่เหลือเป็นของไทย จึงโอนให้ขึ้นกับ มณฑลภูเก็ต ต่อมาเมื่อการคมนาคมติดต่อกับสงขลาสะดวกจึงโอนมาขึ้นรวมกับมณฑลนครศรีธรรมราช และเมื่อปี พ.ศ. 2476 มีการยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาล จาก 7 หัวเมืองของปัตตานีเหลือเพียง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส (ครองชัย หัตถา, 2548, หน้า 77) และ เมืองสตูลก็ยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดโดยสมบูรณ์ไม่ต้องขึ้นต่อมณฑลนครศรีธรรมราช (คณะกรรมการฝ่าย ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 73)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์เป็น หัวเมืองมลายูที่เคยเป็นเมืองประเทศราชของไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งปัจจุบันได้เป็นจังหวัด หนึ่งของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีความแตกต่างด้านศาสนาส่งผลให้มีความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีดำเนินชีวิตที่แตกต่าง ไปจากสังคมอื่น ๆ ในประเทศไทย แต่มีความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยนับถือศาสนา เดียวกันและเคยเป็นดินแดนที่สัมพันธ์กันทางวัฒนธรรมมาก่อน กลุ่มชนเจ้าของพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามคนโดยทั่วไปมักเรียกว่าคนไทยมุสลิมมากกว่าเรียกว่าคนไทย เชื้อสายมลายู (นิธิ เอียวศรีวงศ์, สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ และประมุข อุทัยพันธุ์, 2545, หน้า 1922)

นอกจากนี้ วรวิทย์ บารุ และคณะ (2551, หน้า 161) กล่าวไว้สรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายมลายู หรือ Melayu minorities คือ คนที่อาศัยอยู่ในดินแดนนั้นตั้งแต่ดั้งเดิมในฐานะชนพื้นเมือง แต่ต่อมาสถานะเปลี่ยนแปลงกลายเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนเดิมของตน อันเป็นผลสืบเนื่องจากสงครามการยึดครอง หรือการเข้ามาของคนภายนอก ต่อมากลายเป็นพลเมืองถาวร และเป็นชนส่วนใหญ่ของพื้นที่นั้น เช่น ภาคใต้ของประเทศไทย สิงคโปร์ เวียดนาม และไต้หวัน คนเหล่านี้รัฐบาลหลักสากลส่งออกไปประเทศไม่ได้ ส่วนในเรื่องของสัญชาติ ประชาชนชาวไทยทั้งหมดไม่ว่าเชื้อชาติใดต้องถือสัญชาติไทยทั้งหมดรวมทั้งชนชาวมลายูปัตตานีด้วย สอดคล้องกับ เสาวนีย์ จิตหมวด (2531, หน้า 10-11) กล่าวสรุปได้ว่า ชาวไทยมุสลิมมีจำนวนมากกว่า 2 ล้านคน มีบรรพบุรุษมาจากชนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ แต่ที่มากที่สุด คือ เชื้อสายมลายู ที่มีจำนวนประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่อยู่เดิม คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล พวกเขาถูกจัดเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศไทย แต่บริเวณทั้ง 4 จังหวัดกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นคนเชื้อสายมลายู ที่นอกจากรักษาวัดนธรรมอิสลามอย่างเคร่งครัด ยังรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมมลายูที่เคยรุ่งเรืองในบริเวณนี้มาแต่อดีต และสอดคล้องกับ นูริยัน สาและ (2541, บทนำ) กล่าวไว้ว่า

ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นชาวไทยมุสลิม โดยใช้ศาสนาเป็นเกณฑ์ที่บอกถึงความแตกต่างกันในด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับกลุ่มคนชาวไทยทั่วไปในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย มากกว่าจะใช้คำว่า “ชาวไทยเชื้อสายมลายู” ซึ่งในแง่ของหลักการปกครองและการบริหารประเทศอาจก่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งกันได้ แต่กระนั้น “ชาวไทยมุสลิม” ในห้าจังหวัดชายแดนดังกล่าวก็คือ “ชาวไทยเชื้อสายมลายู” ซึ่งเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่ตั้งรกรากอยู่ในดินแดนนี้มาก่อนที่จะเข้านับถือศาสนาอิสลาม จนกลายเป็นชาวไทยมุสลิมอย่างที่เรียกกันในปัจจุบัน และได้ชื่อว่าเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศไทย แต่เป็นชนกลุ่มใหญ่ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของตนเองที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ทั้งในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม

สอดคล้องกับ แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง (2552, หน้า 69) กล่าวว่า คนมลายูหรือชาวพื้นเมืองที่อาศัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนมากมักเรียกตนเองว่าเป็นคนมุสลิมหรือคนอิสลาม ดังนี้

ในภาษามลายูมักเรียกคนมลายูมุสลิมว่า ออแชนายู คำว่า ออแชน แปลว่า คน ออแชนายู แปลว่า คนมลายู คำว่ามลายูเป็นคำเรียกเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ในภาษาไทยส่วนใหญ่เราจะเรียกตัวเองว่าคนอิสลามจริง ๆ แล้วคำว่าอิสลาม คือ ศาสนาอิสลาม คนที่นับถืออิสลามจะเรียกว่ามุสลิม แต่ด้วยความเคยชิน

คนมุสลิมส่วนมากมักเรียกตนเองว่าคนอิสลาม คนไทยพุทธและคนจีนส่วนมากเรียกคนมลายูมุสลิมว่าคนอิสลามเช่นกัน

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่าคนไทยเชื้อสายมลายูในประเทศไทย คือ กลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนมากจะอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและบางอำเภอของจังหวัดสงขลา แต่เนื่องจากในประเทศไทยมีนโยบายให้คนในประเทศทั้งหมดถือสัญชาติไทยแม้ว่าจะมีเชื้อสายใดก็ตาม กอรปกับมีการใช้ศาสนาเป็นเกณฑ์ในการแยกความต่างด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมทำให้คนทั่วไปมักคุ้นชินและรู้จักคนไทยเชื้อสายมลายูว่าเป็นคนมุสลิม ซึ่งเดิมกลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นเจ้าของพื้นที่ที่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นรัฐปัตตานีก่อนที่จะถูกผนวกเข้าเป็นจังหวัดชายแดนของประเทศไทย มีภาษา ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรมการแสดงที่แตกต่างจากส่วนที่เป็นคนไทยแม้พื้นที่เขตแดนติดกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “คนไทยเชื้อสายมลายู” เนื่องจากเป็นคนในประเทศไทย ถือสัญชาติไทยแต่มีเชื้อสายและยึดถือวัฒนธรรมมลายู

วัฒนธรรมการแสดงที่ปรากฏในภาคใต้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและอธิบายวัฒนธรรมการแสดงโดยแยกตามวัฒนธรรมของศาสนา คือ ไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งทั้งสองมีวัฒนธรรมการแสดงที่แตกต่างทั้งด้านลีลาท่ารำ บทร้อง ท่วงทำนองเพลง และเครื่องดนตรีที่ใช้ นอกจากนี้วิถีชีวิตของคนในสังคมก็เป็นส่วนที่ทำให้วัฒนธรรมแตกต่างกันแม้แต่กลุ่มวัฒนธรรมที่นับถือศาสนาเดียวกันแต่พื้นที่อาศัยอยู่ห่างไกลก็มีวัฒนธรรมการแสดงที่ต่างออกไปด้วย ดังผลการศึกษาวรรณกรรมการแสดงของชาติพันธุ์มลายูปรากฏว่า การแสดงของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางอำเภอของจังหวัดสงขลานั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเพราะเคยเป็นแผ่นดินเดียวกันมาก่อนที่โดนแยกการปกครองออกเป็นจังหวัดของประเทศไทย ส่วนจังหวัดสตูลเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองไทรบุรีทั้งมีภูมิประเทศที่แตกต่างกันเพราะอยู่ทะเลฝั่งตะวันตก และได้รับอิทธิพลจากประเทศอื่น ๆ ที่แตกต่างกับฝั่งตะวันออกจึงทำให้มีวัฒนธรรมแตกต่าง วัฒนธรรมการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูมีจำนวนหลายชุด ซึ่งจำแนกตามแนวคิดของพรเทพ บุญจันทร์เพชร (2544, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษานาฏศิลป์พื้นบ้านของชาวไทยมุสลิม ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยแบ่งประเภทได้ดังนี้ประเภทละครรำ ประเภทศิลปะป้องกัน ประเภทการรำรำคู่ชาย-หญิง ดังนั้นวัฒนธรรมการแสดงมลายูตามที่ได้ศึกษาจากผลการศึกษานักวิชาการที่มีผลงานปรากฏเป็นตำรา เอกสาร รายงานงานวิจัย ประมวลความรู้และนำมาอภิปราย จำแนกตามประเภทข้างต้นได้ดังนี้

1. ประเภทละครรำ ได้แก่ มะโย่ง มีลักษณะการแสดงดังนี้

มะโย่ง เป็นศิลปะการแสดงที่ปรากฏในภาคใต้ของประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย นอกจากเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงแล้วยังถือเป็นการละเล่นที่มีพิธีกรรมในการรักษาโรคด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ เป็นศิลปะที่แสดงเรื่องราวโดยมีการขับร้อง การรำรำ และ

มีดนตรีบรรเลงประกอบการแสดง โดยเป็นการแสดงที่ใช้ผู้หญิงเป็นตัวเอกทั้งพระเอกและนางเอก ส่วนตัวตลกใช้ผู้ชาย เรื่องที่ใช้ในการแสดงจะเป็นเรื่องราวของกษัตริย์ ส่วนการแต่งกายจะเน้นไปที่ตัวละครตัวเอก ตัวประกอบจะแต่งแบบในชีวิตประจำวัน ไม่สวมมงกุฎและรองเท้า เครื่องดนตรีที่สำคัญ คือ รือบับ ซ้อง กลองกือแน กรับและปี่

ด้วยมะโย่งถือเป็นการละเล่นที่มีวิถีทางไสยศาสตร์ มีพิธีไหว้บรรพบุรุษผู้สอน มีการใช้คาถาและของเช่นไหว้จึงจัดเป็นการแสดงที่ขัดกับหลักศาสนาจึงไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน เหล่านักแสดงต้องปรับและตัดทิ้งบางส่วนเพื่อให้การแสดงเหล่านี้คงอยู่ เช่น การสวมหน้ากากของตัวตลก ของเช่นไหว้ควาวหวาน เป็นต้น ปัจจุบันการแสดงมะโย่งมีปรากฏในจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ส่วนในจังหวัดปัตตานีศิลปินอาวุโสได้ถึงแก่กรรมในปีพ.ศ. 2555 ตอนนี้กำลังหาเชื้อสายมะโย่งคนใหม่ทำให้อายุขัยของการแสดง

2. ประเภทการรำรำคู่ชาย-หญิง ได้แก่ ร่องเง็ง ร่องเง็งตันหยง ซิมเป็ง และดาระ ร่องเง็ง เป็นศิลปะการแสดงที่ได้อิทธิพลจากโปรตุเกสโดยแพร่หลายเข้ามาก่อนในขวามลายู แล้วเข้ามายังภาคใต้ของประเทศ เน้นการใช้ลีลาการเคลื่อนไหวของเท้า มือ และลำตัว โดยเน้นกระบวนการเต้นและมีเพลงต้นแบบ 8 เพลง จะเต้นเป็นคู่ชายและหญิงแต่ไม่มีการแตะต้องตัวกัน ในยุคสมัยแรกจะมีแสดงในบ้านขุนนาง และเริ่มแพร่หลายสู่ชาวบ้านโดยการเล่นคั่นระหว่างการแสดงมะโย่ง การแต่งตัวจะแต่งแบบพื้นเมือง ปัจจุบันมีการพัฒนาชุดแต่งกายให้สวยงามขึ้น โดยจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีเดียวกันทั้งคณะ เครื่องประดับที่ประณีตสวยงาม และสวมรองเท้าในการแสดง ส่วนเครื่องดนตรีใช้รำมะนา ซ้อง ไวโอลิน แมนโดลิน แอคคอร์ดียน การแสดงร่องเง็งในปัจจุบันยังได้รับความนิยมจากชาวไทยพุทธมากมีการฝึกฝนในสถาบันการศึกษามีตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันการแสดงร่องเง็งมีปรากฏในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสงขลา

ร่องเง็งตันหยง เป็นการแสดงที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศมาเลเซีย จะมีบทร้องประกอบการเต้นดังนั้นผู้ร้องต้องเป็นคนรอบรู้ มีปฏิภาณไหวพริบดี ความจำดีและมีน้ำเสียงที่ดีด้วย ส่วนลักษณะการเต้นผู้แสดงและคู่เต้นจะยืนอยู่กับที่ขยับตัวเคลื่อนไหวที่บ้างแต่เป็นระยะสั้น ๆ เน้นการใช้มือ การโอนอ่อนตัว การโยกตัวและย่อตัวเป็นหลัก โดยการเต้นจะแบ่งเป็นรอบ ๆ หรือเป็นเพลง ๆ ผู้แสดงรำเสร็จก็กลับไปนั่งที่เดิม เมื่อถึงรอบใหม่ผู้เต้นจะมาโค้งขออนักแสดงเต้นใหม่ ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบการแสดงเป็นการโหว้โดยใช้เพลงบรรเลงคล้ายกับการแสดงร่องเง็งทางปัตตานีแต่ไม่ประณีต ผู้แสดงสวมชุดพื้นเมืองแบบเรียบง่าย เครื่องดนตรีใช้ไวโอลิน รำมะนา และซ้อง การแสดงร่องเง็งตันหยงมีปรากฏในจังหวัดสตูล

ซิมเปง เป็นการเต้นที่ได้รับอิทธิพลการแสดงของชาติตะวันออกกลางผสมผสานกับการเต้นรำของชาวพื้นเมืองจนกลายเป็นซิมเปง การเต้นซิมเปงของชาวมลายูในจังหวัดนราธิวาสได้ขบเขาเป็นเวลานานจนมีการฟื้นฟูการเต้นเพื่อรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ผู้แสดงมักใช้เป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2-4 คู่ การแต่งกายแต่งแบบพื้นเมืองใช้เครื่องดนตรีวงรองเง็ง ปัจจุบันการแสดงซิมเปงมีแพร่หลายในจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา

ดาระ เป็นการแสดงที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยเข้ามาทางประเทศมาเลเซีย จากพ่อค้าและนักท่องเที่ยว มีการปรับเปลี่ยนท่ารำจากนั่งใช้เบาะมาเป็นการยืนสลับนั่ง แล้วพัฒนามาเป็นการแปรแถวออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ปัจจุบันการแสดงดาระจะรำรำ 5 เพลงติดต่อกันทีเดียว ผู้แสดงแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองแบบเรียบง่าย เครื่องดนตรีที่ใช้มีเพียงรำมะนาเท่านั้น การแสดงดาระมีปรากฏในจังหวัดสตูล

3. ประเภทศิลปะป้องกันตัว ได้แก่ สิละ

ซิละ เป็นศิลปะการแสดงโชว์การต่อสู้โดยทั่วไปจะมุ่งแสดงความชำนาญในจังหวะลีลาการเต้นรำ การแต่งกายมุ่งความสวยงามด้วยชุดพื้นเมือง ดนตรีมีความสำคัญมากเพราะต้องบรรเลงตลอดการแสดงประกอบด้วย กลองกือแนเล็กและใหญ่ ฆ้อง และฉิ่ง สำหรับการแสดงสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1. รำเดี่ยว เน้นลีลาการก้าวเท้า ถอนเท้า หมุนเท้า ไม่มีท่าต่อสู้ 2. รำคู่ จะมีฝ่ายรับ ฝ่ายรุก มีการดัดสินแพ้-ชนะ และหากเป็นการแสดงโชว์ก็ได้ใจจริงเพียงแสดงท่าทางต่อสู้เท่านั้น และ 3. รำสิละหมู เพื่อแสดงความสวยงามในความพร้อมเพรียงในการแสดง ซึ่งไม่ได้เน้นการแข่งขัน การแสดงสิละในท้องถิ่นภาคใต้ส่วนใหญ่มุ่งในศิลปะการรำมากกว่าศิลปะการต่อสู้ และมักเป็นการแสดงโชว์มากกว่าการต่อสู้จริง ๆ การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง เครื่องดนตรีที่ใช้มีปี กลอง และฆ้อง การแสดงสิละในปัจจุบันมีปรากฏทั้ง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ประเภทขับร้องเพลงและใส่ท่าทาง เนื่องจากการแสดงชุดนี้ไม่ได้มีการแบ่งประเภทที่ปรากฏเป็นเอกสารตำราจากนักวิชาการ แต่เป็นการร้องเพลงโดยนักร้องและมีลูกคู่คอยแสดงท่าทางร้องรับและตบมือ โยกตัวและใส่ท่าทางให้เข้ากับจังหวะเพลงจึงควรอยู่ในประเภทขับร้องเพลงและใส่ท่าทางประกอบ (วาที ทรัพย์สิน, สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2554) ได้แก่ ดีเกิร์ฮูลู

ดีเกิร์ฮูลู เป็นการแสดงการร้องเพลงโดยมีนักร้องและมีลูกคู่คอยร้องรับและตบมือ โยกตัวใส่ท่าทางต่าง ๆ ให้เข้ากับจังหวะเพลง สำหรับเนื้อเพลงไม่มีกำหนดตายตัวขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่ไปแสดง มีการแทรกบทเจรจาเพื่อทำให้บรรยากาศครึกครื้น ใช้นักแสดงจำนวนมากปัจจุบันมีทั้งชายและหญิง แต่งกายแบบพื้นเมือง ดนตรีที่ใช้จะประกอบด้วย รำมะนา ฆ้อง ฉิ่ง ชลุ่ม และลูกแซ็ก การแสดงดีเกิร์ฮูลูในปัจจุบันมีปรากฏทั้ง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าศิลปะการแสดงของชาวไทยเชื้อสายมลายูถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มคนไทยเชื้อสายมลายูที่มีจำนวนมากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันการแสดงเหล่านี้ล้วนได้รับการฟื้นฟูด้วยระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน และกลุ่มศิลปินที่เป็นครุภูมิปัญญาตามท้องถิ่นจัดการสอนเพื่ออนุรักษ์ และเผยแพร่ให้แก่เยาวชนที่สนใจเท่านั้น ส่วนลักษณะที่นำการแสดงไปใช้เพื่อความบันเทิงเรีงมย์นั้น ได้ชบเขาไปมาก ด้วยปัจจัยหลาย ๆ ประการที่เป็นประเด็นให้ผู้วิจัยต้องการค้นหาปัญหาพร้อมทั้งหาแนวทางในการสืบสานให้การแสดงเหล่านี้ได้เผยแพร่สู่สังคมนอกกลุ่มวัฒนธรรมมลายูอย่าง กว้างขวาง โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู และ ปัญหาของการสืบสานการแสดงเหล่านี้สู่สังคมภายนอก อาทิ ความเชื่อทางศาสนา นโยบายการปกครองของรัฐบาล เศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ทันสมัย อิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ รสนิยมของคนในสังคมที่ถ่ายทอดผ่านสื่อพื้นบ้าน หรือแม้แต่ความเจริญของบ้านเมืองและการได้รับความสนับสนุนจากนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมของ รัฐบาลในยุคสมัยต่าง ๆ ที่ทำให้การแสดงเป็นไปในทิศทางที่รัฐบาลต้องการ ตัวอย่างนโยบายที่ส่งผล ในด้านวัฒนธรรม ดังที่นายเชิง อาบู (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2554) ได้เล่าถึงการเผยแพร่วัฒนธรรม การแสดงผ่านโทรทัศน์ช่อง 10 หาดใหญ่ ในยุครัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยในสมัยนั้นจะมี รายการที่นำการแสดงท้องถิ่นจำพวกโนรา หนังตะลุง และร้องเงี้ยวออกถ่ายทอดสดเป็นประจำซึ่งท่าน ได้เข้าร่วมบรรเลงดนตรีโดยตลอด แต่ปัจจุบันรายการแบบนี้ไม่มีปรากฏแล้ว จากเหตุผลข้างต้นย่อม แสดงให้เห็นว่าในยุคสมัยนั้นประชาชนทั่วไปสามารถชมการแสดงได้ทุกที่แม้จะมองผ่านเพียงหน้าจอ สีเหลี่ยมเล็ก ๆ แต่พวกเขาก็ได้ชมการแสดงที่หลากหลายประเภทถือเป็นโอกาสที่สร้างสุนทรีย์ภาพ และซึมซับถึงวัฒนธรรมการแสดงของกลุ่มชนต่าง ๆ นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านสนใจเล่นดนตรีร้องเงี้ยวตั้งแต่เด็กเพราะท่านได้ฟังและชมดนตรีจากประเทศมาเลเซียบ่อยครั้ง เนื่องจากสมัยนั้นจังหวัดปัตตานีไม่สามารถรับสัญญาณโทรทัศน์จากกรุงเทพมหานครได้ แต่หากเป็น คลื่นสัญญาณจากประเทศมาเลเซียจะมีความชัดเจนมาก ด้วยเหตุนี้ท่านจึงฟังเพลงจากประเทศ มาเลเซียทุกวัน ด้วยความที่ชื่นชอบในเสียงดนตรีจึงทำให้เริ่มหัดเล่นเพลงของประเทศมาเลเซียด้วย ตนเอง จนปัจจุบันท่านได้กลายเป็นนักดนตรีเพลงร้องเงี้ยวและซิมเปงจึงมีความต้องการถ่ายทอด ความรู้ที่มีทั้งหมดให้บุคคลที่สนใจและเยาวชนทั้งในและต่างพื้นที่ สอดคล้องกับนโยบายการขยาย สัญญาณโทรทัศน์ในเขตชายแดนภาคใต้ดังที่ อรรถพร เนียมคง (2538, หน้า 41) ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัย รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ตระหนักถึงการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาของประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้ขยายสัญญาณโทรทัศน์จำนวนมากขึ้นอาจทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูมีความสนใจในการ โฆษณาของประเทศมาเลเซียมากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงได้อนุมัติให้ขยายกำลังส่งเครื่องส่งสัญญาณ โทรทัศน์ ณ สถานีโทรทัศน์หาดใหญ่ และติดตั้งเครือข่ายรับสัญญาณถ่ายทอดจากสถานีโทรทัศน์

หาดใหญ่ ณ จังหวัดยะลา จากข้อความข้างต้น เป็นการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศแต่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน แม้รัฐบาลจะสร้างนโยบายที่ปิดกั้นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนไทยเชื้อสายมลายูกับประเทศมาเลเซียแต่ด้วยรากเหง้าของวัฒนธรรมรูปแบบเดียวกันย่อมไม่สามารถจะปิดกั้นค่านิยม วิถีชีวิต หรือแม้แต่นิยมของผู้คนได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัญหาของสืบสานวัฒนธรรมการแสดงในปัจจุบัน เพื่อผู้วิจัยได้เป็นกรอบในการคิดค้นรูปแบบวิธีการที่ทันสมัยมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู โดยจัดทำเป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสมบูรณ์แบบง่ายต่อการใช้งาน เข้าถึงทุกกลุ่มทุกวัยในสังคม เพื่อเป็นการสืบสาน ประชาสัมพันธ์ชุดการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูให้เผยแพร่และเป็นที่รู้จักในสังคมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมของรัฐบาลชุดปัจจุบันในข้อที่ 2 ว่าด้วย “ส่งเสริมความร่วมมือและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับอารยประเทศและประชาคมอาเซียน ร้อยเรียงเรื่องราวผ่านการสื่อสารรูปแบบใหม่และเทคโนโลยีทันสมัย ผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สื่อเคลื่อนไหว สารคดีและภาพยนตร์ รวมทั้งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารอันทันสมัย” (รวมคำกล่าวนโยบายของรัฐบาล, 2554)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในหัวข้อเรื่องวิวัฒนาการและการพัฒนารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ศึกษาปัญหาของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. พัฒนารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการและการพัฒนารูปแบบการสืบสานศิลปะการแสดงของวัฒนธรรมมลายู ต้องแยกส่วนของการศึกษาออกเป็นสามส่วน คือ 1. วิวัฒนาการด้านศิลปะการแสดง 2. ปัญหาของการสืบสาน และ 3. การพัฒนารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง

1. การศึกษาวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมการแสดงด้วยเหตุที่การแสดงย่อมมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมโดยมีปัจจัยหลาย ๆ ประการในการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การแสดงเหล่านั้นคงอยู่ในสังคม ดังนั้นในการศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็น ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีวิวัฒนาการควบคู่กับทฤษฎีประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังใช้แนวคิดของวิวัฒนาการวัฒนธรรม การดำเนินงานวัฒนธรรมยุควัฒนธรรมประชาธิปไตย และแนวคิดสภาพปัญหา ข้อจำกัดในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยเป็นการวางขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาของวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดง ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม

2. การศึกษาด้านปัญหาการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม และทฤษฎีการแพร่กระจาย ควบคู่กับแนวคิดของการอนุรักษ์สืบสาน และแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่ด้านวัฒนธรรมการแสดง เพราะวัฒนธรรมด้านการแสดงนั้นย่อมเป็นหน้าที่ของศิลปินในการเผยแพร่การแสดงให้ผู้ชมที่อาศัยในสังคมได้รับชมความสุนทรีย์เหล่านั้น แต่ทุกคนที่อาศัยในสังคมจะมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ปกป้องและสืบสาน นอกจากนี้รัฐก็มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนในการค้นคว้าวิจัยด้านวัฒนธรรม และองค์กรปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม

3. การพัฒนารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง ผู้วิจัยต้องการพัฒนารูปแบบของการสืบสานการแสดงให้แพร่หลายสู่สังคมภายนอกมากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์เหมาะในการสืบสานศิลปะการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นທີ່ประจักษ์ภาคภูมิใจและรู้สึกหวงแหนแก่เจ้าของวัฒนธรรม ทั้งเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมการแสดงสู่สังคมภายนอกโดยนำทฤษฎีการแพร่กระจาย นอกจากนี้ใช้ผลการศึกษีวิวัฒนาการและการสืบสานของวัฒนธรรมการแสดงมาเป็นพื้นฐาน เนื่องจากประเด็นนี้เป็นการวิจัยเชิงอนาคตผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการประชุมระดมสมอง (Brain storming) ซึ่งถือเป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ศึกษาอนาคตเพื่อจะได้มาซึ่ง ข้อคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ และการมองอนาคตจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม, 2547, หน้า 56-61) ในประเด็นของรูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง เพื่อผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้มา วิเคราะห์ประเด็นเพื่อออกแบบ และจัดทำรูปแบบของการสืบสานเพื่อดำเนินการสืบสาน

จากที่กล่าวข้างต้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากค้นคว้าจากเอกสารที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู เพื่อให้บุคคลโดยทั่วไปที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และผู้มีหน้าที่ในการบริหารปกครองท้องถิ่นและประเทศได้ตระหนักถึงสภาพปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดวิวัฒนาการของวัฒนธรรมการแสดงเพื่อเป็นกรอบในการอนุรักษ์ พัฒนา และการวางแผนนโยบายต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูเพื่อเป็นประโยชน์แก่เจ้าของวัฒนธรรมและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงได้ทราบถึงวิธีการและปัญหาในการสืบสาน ทั้งนำแนวคิดที่ดีไปปรับใช้ นอกจากนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะแขนงอื่นได้นำแนวคิดเหล่านี้ไปปรับใช้ในสังคมนั้น ๆ
3. ได้รูปแบบของนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเพื่อการสืบสานและการเผยแพร่ วัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ชุดการแสดงที่กำลังสูญหายให้คงอยู่ในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย ตามความวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู ในชุดการแสดงมะโย่ง ร่องเง็ง ร่องเง็งตันหยง ซัมเปง ดาระ ลีละ และดีเกิร์ฮูลู
2. ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู
 - 2.1 ความเชื่อทางศาสนา
 - 2.2 นโยบายการปกครอง
 - 2.3 เทคโนโลยี
 - 2.4 เศรษฐกิจ
 - 2.5 อิทธิพลวัฒนธรรมอื่น
 - 2.6 เวลาในการแสดง
 - 2.7 อื่น ๆ
3. ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง โดยแบ่งเป็นขั้นตอน
 - 3.1 ศึกษาหลักในการพัฒนารูปแบบของการสืบสาน
 - 3.2 ออกแบบรูปแบบของการสืบสาน และจัดทำรูปแบบของการสืบสาน

3.3 ทดลองใช้ ปรับปรุง และพัฒนาจนได้รูปแบบที่สมบูรณ์แบบที่สุด

ขอบเขตวิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง โดยจำแนกรายละเอียดการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

1. ศึกษาวิวัฒนาการและรูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง

1.1 โดยการศึกษา ค้นคว้ารวบรวม วิเคราะห์สังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการเผยแพร่การแสดงของชุมชนและหน่วยงาน จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากสารสนเทศ

1.2 กำหนดวิธีการศึกษา ระเบียบวิธีวิจัย สัมภาษณ์กลุ่มคนที่ให้ข้อมูล เครื่องมือ การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล ภาคสนาม ในส่วนของวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดง และปัญหาของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง ควบคู่กันโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม นำผลการศึกษาสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมการแสดง

2. ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสืบสาน

2.1 ขึ้นสำรวจและกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่การแสดง เพื่อจัดประชุมระดมสมอง ให้ได้มาซึ่ง ข้อคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ และการมองอนาคตรวมทั้งวิธีการที่เหมาะสมในการการพัฒนาารูปแบบการสืบสาน เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู

2.2 ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง โดยนำข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง มาวิเคราะห์รูปแบบในการจัดทำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี

2.3 ขึ้นออกแบบและจัดทำรูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู

2.4 ทดลองใช้ ปรับปรุง และพัฒนาจนได้รูปแบบที่สมบูรณ์

2.5 นำเสนอผลการวิจัย จำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ

2.5.1 นำเสนอผลการวิจัยด้านวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู ซึ่งจัดทำเป็นรูปเล่มดัชนีพจนานุกรมโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์มีภาพประกอบบางตอน

2.5.2 นำเสนอผลการวิจัยด้านการพัฒนาารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู โดยจัดทำเป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี

ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษารูปแบบการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากแหล่งพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ หัวหน้าคณะ ปราชญ์นักวิชาการ ผู้บริหารงาน/นักวิจัยด้านวัฒนธรรม ผู้นำชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ นักแสดง นักดนตรีในคณะ ผู้ว่าจ้าง และผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ตัดเย็บเสื้อผ้า เจ้าของรถเช่า เจ้าของเครื่องเสียง เป็นต้น จำนวน 50 คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ผู้ชม ประชาชนที่อยู่ในชุมชน และสื่อมวลชน จำนวน 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 แบบสำรวจเบื้องต้น เพื่อการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุดการแสดงมลายูและศิลปินในพื้นที่ทำการวิจัย
 - 1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ ขนบนิยม ความเชื่อ องค์ประกอบในการแสดง การดำรงชีวิตของศิลปิน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงในสมัยต่าง ๆ รวมทั้งรูปแบบการสืบสานในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการสืบสาน
 - 1.3 แบบสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สังเกตกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปในพื้นที่เพื่อสังเกตสภาพทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และเหตุการณ์ทั่วไปของชุมชนที่ศึกษาวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปในการแสดง การเข้าชมการแสดง เป็นต้น

1.4 แนวทางสนทนากลุ่ม (Focused group guideline) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการแสดง และปัญหาของการสืบสานการแสดงในปัจจุบัน

1.5 แนวทางประชุมระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ และการมองอนาคตของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นของการจะพัฒนารูปแบบของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัย หรือที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแสดงคนไทยเชื้อสายมลายู ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมลายู แนวคิดและทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยค้นคว้าเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประเภทหนังสือ ตำรา รายงานการประชุม งานวิจัย ปริยฐานิพนธ์ ภาควินิพนธ์ จากหน่วยราชการ เอกชนสถาบันการศึกษา และการศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ตและวีดิทัศน์ โดยรวบรวมแยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่เพื่อใช้ประกอบการเขียนอธิบายการตีความหมายตามขอบเขตของการศึกษา

2.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสำรวจเบื้องต้น (Basic survey) สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสนทนากลุ่ม (Focused group) และ การประชุมระดมสมอง (Brainstorming)

2.2.1 ใช้แบบสำรวจเบื้องต้น กับกลุ่มผู้รู้ เพื่อให้ได้ที่อยู่ของศิลปินในท้องถิ่น และรายละเอียดพื้นฐานเกี่ยวกับชุดการแสดงมลายู และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ควบคู่กับการศึกษาเอกสาร เพื่อเป็นกรอบของการเก็บข้อมูลภาคสนามต่อไป

2.2.2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก กับกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ ขนบนิยม ความเชื่อ องค์ประกอบในการแสดง การดำรงชีวิตของศิลปิน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงในสมัยต่าง ๆ ตามที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ รวมทั้งปัญหาของการสืบสานในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการสืบสาน

2.2.3 ใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าร่วมชมกิจกรรมการแสดงมลายู การเรียนรู้ในภูมิภาคด้านการแสดง การพูดคุยกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงทุกแง่มุม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

2.2.4 ใช้แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อสังเกตสภาพทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และเหตุการณ์ทั่วไปของชุมชนที่ศึกษาวิจัย

2.2.5 แนวทางสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการแสดง ปัญหาของการสืบสานการแสดงในปัจจุบัน

2.2.6 ใช้เทคนิคการประชุมระดมสมอง กับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรับฟัง ข้อคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ และการมองอนาคตในประเด็นของการจะพัฒนารูปแบบการสืบสาน วัฒนธรรมการแสดง

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำผลการศึกษาที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาตรวจสอบความถูกต้องจัดหมวดหมู่เพื่อใช้ประกอบการเขียนอธิบายซึ่งแยกตามความวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของงานวิจัย จำแนกจัดกระทำดังต่อไปนี้

3.1.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ ตามความวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.1.2 นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้จากสำรวจเบื้องต้น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมระดมสมอง ซึ่งได้จัดบันทึกไว้ และบันทึกเสียงในแถบบันทึกเสียงมาถอดความ มาแยกประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ศึกษาวิจัย หากมีข้อมูลที่จำเป็นต้องตรวจสอบใหม่จะต้องกลับไปเข้าสนามอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

3.1.3 นำข้อมูลทั้งที่ได้ มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้ ดังที่ สุกางค์ จันทวานิช (2530, หน้า 129-130) สรุปไว้ว่า หลังจากที่นักวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นแรกต้องตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้อาจผิดพลาด และตอบปัญหาของการวิจัยหรือยัง หากข้อมูลที่ได้รับไม่ตรงกันต้องตรวจสอบข้อมูลที่แท้จริง การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนิยมใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งกระทำได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลเหล่านั้นเหมือนเดิมหรือไม่

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่า ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวสังเกตโดยตลอด กรณีไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสมควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) เป็นการตรวจสอบโดย ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เป็นการตรวจสอบการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามรวมทั้งศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามโดยใช้เครื่องมือ คือ การสังเกต สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ตามแนวคิดของสุงากค์ จันทวานิช (2530, หน้า 131-137) ดังนี้

การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์แล้วก็ลงมือสร้างข้อสรุป ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิจัยต้องทำตลอดเวลาที่ได้สัมผัสกับเหตุการณ์ ข้อสรุปที่สร้างขึ้นในตอนี้ คือ สมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยต้องจัดบันทึกและจำแนก 6 ขั้นตอนในหนึ่งเหตุการณ์ คือ ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร กับใคร เพราะอะไร มีความหมายอย่างไรซึ่งนักวิจัยต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ ๆ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานดังนั้นผู้วิจัยจะปรับเปลี่ยนสมมติฐานอยู่เสมอโดยการพิสูจน์ตลอดเวลา ดังนั้นผู้วิจัยต้องรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากปรากฏการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์มาพิสูจน์และหาข้อสรุปต่อปัญหานั้น

การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typologies) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยยึดแนวคิดและทฤษฎี เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีกรอบ ดังนี้

1. การกระทำ (Acts) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ยาวนานหรือต่อเนื่อง
2. กิจกรรม (Activities) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์หรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม
3. ความหมาย (Meanings) คือ การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำและหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน
4. ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความเกี่ยวโยงระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นรูปของการเข้ากันได้หรือความขัดแย้งก็ได้
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพันและเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

6. สภาพสังคม (Setting) คือ สถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ศึกษาอยู่

การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบ โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์ มีความเริ่มเป็นนามธรรมมากขึ้นโดยการแยกแยะแต่ละปรากฏการณ์ออกเป็น 6 ส่วน คือ ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร กับใคร เพราะอะไร มีความหมายอย่างไร แล้วนำแต่ละเหตุการณ์มาเปรียบเทียบหาสิ่งที่สัมพันธ์ เกี่ยวข้องหรือซ้ำกัน

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการตรวจสอบ นำเชื่อถือและความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมระดมสมอง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบ การบันทึกข้อมูล การจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้าและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) และมีภาพประกอบบางตอนโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.1 วิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงของชุดการแสดงมะโย่ง ร่องเง็ง ร่องเง็งต้นหยง ซัมเปง ดาระ สีละ และดีเกร์ฮูลู

4.2 ปัญหาของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนา นโยบาย การปกครอง เทคโนโลยี เศรษฐกิจ อิทธิพลวัฒนธรรมอื่น เวลาในการแสดง และปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมจากภาคสนาม

4.3 การพัฒนารูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง โดยจัดทำในลักษณะของนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี

นอกจากนี้ยังนำเสนอถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย แล้วนำมาสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ บรรณานุกรม ภาคผนวก ตามกระบวนการศึกษาวิจัย ต่อไป

ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดงรูปแบบดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายมลายู ได้แก่ ประเภทละครรำ คือ การแสดงมะโย่ง ประเภทการรำรำคู่ชาย-หญิง คือ การแสดงร่องเง็ง ร่องเง็งต้นหยง การแสดงซัมเปง และการแสดงดาระ ประเภทศิลปะป้องกันตัว คือ การแสดงสีละ ประเภทขับร้องเพลงและใส่ท่าทางประกอบ คือ การแสดงดีเกร์ฮูลู ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากศิลปินที่มีถิ่นภูมิลำเนาในพื้นที่เฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลาเท่านั้น ทั้งนี้ไม่ได้จำกัดพื้นที่ในการเผยแพร่การ

แสดง หากมีศิลปินกลุ่มแสดงที่อยู่จังหวัดอื่นถือว่าเป็นกลุ่มที่อยู่นอกเหนือกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ผู้วิจัยวางไว้

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู หมายถึง ศิลปะการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู ที่เน้นกระบวนการร่ายรำ การขับร้องประกอบท่าทาง ประกอบท่วงทำนองเพลงที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นโดยมีรูปแบบการแสดงดังนี้

1. ประเภทละครรำ คือ การแสดงมโหรี มีการแสดงปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส

2. ประเภทการร่ายรำคู่ชาย-หญิง แบ่งได้ 4 ชุดการแสดง คือ การแสดงรองเง็ง มีการแสดงปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา การแสดงรองเง็งต้นหยง มีการแสดงปรากฏในจังหวัดสตูล การแสดงซำเปง มีการแสดงปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา การแสดงดาระ มีการแสดงปรากฏในจังหวัดสตูล

3. ประเภทศิลปะป้องกันตัว คือ การแสดงศิลปะ มีการแสดงปรากฏทั้ง 5 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล

4. ประเภทขับร้องเพลงและใส่ท่าทางประกอบ คือ การดีเก้รัฐ มีการแสดงปรากฏทั้ง 5 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล

วิวัฒนาการวัฒนธรรมการแสดง หมายถึง การพัฒนา ปรับเปลี่ยนรูปแบบศิลปะการแสดงเพื่อเป็นไปตามสภาพสังคม ความเชื่อ วิถีชีวิตของคนในชุมชนตามยุคสมัย อิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น การผลักดันจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน และการสนับสนุนตามนโยบายการปกครองของรัฐ

การสืบสานวัฒนธรรมการแสดง หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่ส่งเสริม อนุรักษ์ สืบทอด สืบต่อ หรือเผยแพร่ศิลปะการแสดงไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น โดยการสั่งสม การปรับปรุง และการถ่ายทอดองค์ความรู้ของกลุ่มศิลปิน ครูอาจารย์ นักวิชาการ ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมและสื่อมวลชน จากการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ ความบันเทิง ศิลปะการแสดงของหน่วยงานรัฐและเอกชน

ปัญหาของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู หมายถึง ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ไม่สามารถให้หน่วยงานหรือบุคคลปฏิบัติงานเผยแพร่วัฒนธรรม หรือการจัดโครงการหรือการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายูได้

การพัฒนาแบบการสืบสานวัฒนธรรมการแสดง หมายถึง การพัฒนากระบวนการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู ในชุดการแสดงมะโย่ง ร่องเง็ง ร่องเง็งตันหยง ซัมเปง ดาระ สิละ และตีไกร์ยูดู โดยคิดรูปแบบ (Model) เพื่อให้ได้กรอบของการสืบสานวัฒนธรรมการแสดงของคนไทยเชื้อสายมลายู และสามารถนำไปใช้กับการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University